

"זכרון מאיר"

פרשת השבוע

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

כתב הרמב"ן אודות זכירת מעמד הר סיני, "לימוד אמונת התורה, הוא הלימוד בתורה".

והנה מעמד הר סיני שבו שמע כל העם קול אלוקים חיים מדבר אליו מתוך האש, ונפתחו לעיניהם שבעה הרקיעים וכל הבריאה והראו לדעת שה' יחיד בעולמו (רש"י דברים ד' - ל"ה), כל כולו היה מכוון למטרה אחת: "אשר ילמדון ליראה אותי" (דברים ד' - י').

ועפ"י מובן מדוע פתח הקב"ה "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים וגו'", ולא הזכיר את בריאת העולם. (ע"י אבן עזרא בשם הכוזרי). כל ע"י התבוננות ביציאת מצרים ילמד ליראה את ה', במצרים ראו את משפט ה' ועונשו ומזה באו לידי יראת העונש, וכשראו את אהבת ה' לבניו באו לידי יראת הרוממות.

ועיקר גדולתו של מעמד הר סיני, שהעם כולו נתעלה למדרגה של נבואה, וכמוש"כ הרמב"ם (הל' יסודות פ"ח): האמונה במעמד הר סיני היא אמונה שאין אחריה שם הרהור ומחשבה, שבמעמד הנבחר הוא עינינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש הקולות והלפידים והקול מדבר אליו אנו שומעים משה לך אמור להם כך וכך, [וכו']. עכ"ל.

* * *

הערות ב"מלאכת טוחן"

סיכום ההלכות

סי' שכ"א

סעיף ז'

א. מותר לדוך (לרסק) פלפלין, אפי' הרבה יחד, והוא שידוכם בקת הסכין (דהוי "כלאחר יד" ובאופן מיוחד זה התירו), ובקערה (ולא במכתשת, דהוי "עובדין דחול"). ודוקא מה שצריך לו לאותה שבת.

ב. לחתוך בסכין אסור, וכדי לאכול לאלתר מותר [והא"ר הניח בצ"ע].

ג. המניח פלפלין בתוך בגד וכותשם, אין לאסור משום "מוליד ריחא" כיון שאינו מתכוון לזה.

סעיף ח'

ד. מותר לכתות מלח בקת הסכין או ב"עץ הפרור" וירסק בקערה או ע"ג שולחן [וכל-שכן שמותר לפרר המלח והפלפלין בידיו], ולחתכו בסכין דק דק אסור, ובמדוך אסור אפי' לאכול לאלתר [כיון שהוא מיוחד לדיכה]. וכל זה במלח הגס, אבל מלח שהיה דק מתחילה ונתבשל ונעשה פתיתין [וכן צוקע"ר], מותר לחתכו בסכין דאין טוחן אחר טוחן, אבל לכתשו במכתשת אסור.

סעיף ט'

ה. בשר מבושל או צלי מותר לחותכו בסכין דק דק עבור בני-אדם [ואפי' עבור מי שאינו יכול ללועסו, דאזלינן לפי רובא דעלמא], דאין טחינה אלא בגי"ק ואפי' להשי' דבהמה חשיבא גי"ק כיון דבלא"ה יש הסוברים דאין טחינה באוכלין (דבר הראוי לאכילה). אבל לחתוך בשר חי לפני העופות אסור [כיון שא"א לאוכלו בלא זה, חשיב טוחן, ואם יכולין לאוכלו ע"פ הדחק צע"ק], ואם כדי שיאכלו לאלתר מותר.

סעיף י'

- ו. גבינה קשה אסור לגורדה ב"מגרדת" אפי' לאוכלה לאלתר, משום דהוי "דרך חול", ולחותכה בסכין דק-דק מותר כיון שיכול ללועסה בקושי וכיון שאינה גידולי-קרקע דינה כדין בשר כנ"ל.
- ז. דבר שאינו חפץ לאוכלו או להאכילו לתינוק, אסור ללועסו ולשוחקו משום טוחן, ואף דהוי שינוי אסור מדרבנן.

סעיף י"א

ח. ירקות תלושים הראויים לאכילה ביומם, מותר להשקותם כדי שלא יכמושו. ועי' ס"י של"ו סעיף י"א בהגה ובמשנ"ב שם.

סעיף י"ב

- ט. המחתיך ירק דק-דק חייב משום טוחן [ומשמע אפי' בראוי לאוכלו חי]. ולענין איסור, יש ליהרר מאוד אפי' בחתיכות גדולות קצת. - וכן אסור לחתוך גרוגרות וחרובים וכדו' גם לפני מי שיכול ללועסם [ולא אזלינן בתר רובא דעלמא כיון שהם גידולי-קרקע].
- י. ואם לאוכלו לאלתר [או להאכיל לאחרים או לבעלי-חיים שמוזנותיו עליו], מותר, ואפי' בסכין [דהוי דרך אכילה]. ונכון להחמיר ולחתוך חתיכות גדולות קצת, אבל אין למחות ביד המקילים. ובעינן סמוך לסעודה ממש ואין לעשות קודם יציאת בית-הכנסת, והחותך הבצלים או הצנון שעה או שתים קודם הסעודה קרוב הדבר לומר שחייב חטאת והבצלים אסורים באכילה.
- יא. בכלי המיוחד לטחינה אסור אפי' לאלתר, דהוי דומיא דבורר לאלתר בנפה וכברה, ויש לעיין בחותך הבצלים והצנון ב"האק מעסער" (=סכין גדול המיוחד לזה) אולי אסור עכ"פ מדרבנן כ"קנן ותמחוי".
- יב. לחם וכדו' מותר לפרר גם שלא לאלתר, כיון ש"אין טחינה אחר טחינה". ובכלי המיוחד לטחינה אסור. כתב ב"תוספת ירושלים" שמותר ליתן מים עם הלחם שרי ובלבד שלא יגבלם במים.
- יג. עץ שנרקב ומפררו לאבקה, חייב משום טוחן. וכן המפרר צרור עפר. וכן הנוסר עצים ליהנות בנסורת שלהן. וכן השף לשון מתכת חייב בכל שהוא. וכן המחתיך עצים דק כדי לבשל בהן כגרוגרת מביצה, ואם חתך חתיכות גדולות ומקפיד על המדה חייב משום מחתיך.

עפ"י דעת החזו"א:

- א. ההיתר של "לאלתר", הרבה ראשונים חולקים ע"ז.
- ב. לחתוך בשר לפני העופות, בלא "לאלתר" לא מצינו מי שמתיר.
- ג. אם מחתיך הירק שלא ע"מ לבשלו, להרמב"ם אסור מדרבנן.

הערות

לפי סדר דברי המשני"ב

סעיף ז'

יז. **סקכ"ג.** אף דלהר"מ אין איסור במחנתך ירק אלא כדי לבשלו, (ולכ' הסברא בזה דזהו תיקון מיוחד שיוכלו לבשלו בקל), מ"מ משמע דבפלפלין הנידון מדאורייתא, וכ"כ בחי' ר' גדליה, וראיתי מוכיחים (בשם החזו"א?) מדף קלג. "כמון" ועי' חזו"א ד"ה לענין.

טו. **שם.** משמע שהדך בקערה חשיב שינוי, וגם בסקכ"ה כתב "אסור", והעירוני דאיירי באופן שאין הדיכה כרגיל (או שעלול להיות שהתוצאה לא תהיה כרגיל).

טז. **שם.** עי' חזו"א דמותר לשחוק בננה בקת הכף או קת המזלג. והעירוני מנליה להחזו"א דגם לענין בננה חשיב שינוי גדול, (עי' ב"י בשם שבה"ל בשם ר' (יאשיה) [ישעיה]. – ועי' הערת ה"מנחת שלמה" ע"ד החזו"א ד"ל להיפוך, וכמדומני דאינו מובן.

יז. **שם.** דנו אם התיר החזו"א רק לתינוקות, ועי' ההגהה ב"אמרי יושר" שאפשר שלא הותר למעשה אלא לפני התינוקות, ועי' "אמרי יושר" שבת ס"י י"ד בסופו ה"משא ומתן" שהביא בזה. וצ"ע. (והוזכרו שם מכתבי החזו"א שנדפסו ב"אז נדברו").

יח. **שם.** ובעיקר דין שחיקת בננה יש לדון אם לא נחשב דנשאר הכל כגוש אחד, והחזו"א מאריך בזה, והאג"מ כתב שבדק את המציאות וכו', ויש עוד שדנו בזה.

יט. **שם.** בדין "חצי שיעור" עי' בה"ל ס"י ש"מ ד"ה על ב'.

כ. **סקכ"ה. ובקערה. "פי' אבל לא ידוך בקתא של סכינא במכתשת וכו' מיחזי כעובדא דחול". ובשעה"צ סקכ"ח.** שמעתי לפקפק בזה, דיעווי' ב"י ומג"א, ועי' נשמ"א י"ז - א'.

כא. **סקכ"ה. שעה"צ סק"ל.** וצ"ב סברת הא"ר, ועי' מה שהובא בזה בשש"כ פ"ו הע' כ'. ויל"ע אם לדינא צריך לחוש לזה, ובפרט אם נימא דהנידון מדרבנן כדמשמע במשני"ב, (ולולא דבריו הי' אפ"ל דכלפי "חיתוך דק דק" הוי כדרך).

כב. עי' לשון הרמב"ם "שאיין טחינה בפירות" ויש גורסים "שאיין טחינה אלא בפירות" (ועי' קושית השואל בשו"ת הרשב"א ח"ד ס"י ע"ה ומשכ"ש הרשב"א), והב"ח מתקן "שיש טחינה בפירות" והחזו"א כתב דאפשר שצ"ל "שאיין טחינה בחתיכות". ולולא דבריהם אולי הגי' הראשונה יל"פ שכונתו לפירות שאין בהם צורך מיוחד כמו ירק, והגי' השניה אולי יש לתקן "שאיין טחינה אלא בפירות" (ככונת החזו"א אבל הגירסא באופן אחר).

כג. שמעתי להעיר לשי' היראים דחולב משום טוחן, מאי שנא מפירות שאין דרך לסוחטן.

סעיף ח'

כד. **סקכ"ו. ואפילו דעתו ליתן לאלתר המלח לתבשיל וכו'.** לכ' הכונה שגם יאכל את התבשיל לאלתר, אבל הבישול לא חשיב שימוש, [ומאידך אינו מגרע מחשיבות הלאלתר, והראונוי שכן מתבאר בעבוה"ק להרשב"א (עפ"י שיטתו שהותר ביו"ט רק לאלתר)].

כה. **סקכ"ז.** צ"ב אמאי לא כתב דלאלתר מותר.

כו. **סקכ"ח. שעה"צ סק"ב.** "במדודך" לכ' צ"ל "במכתשת" או "במדוכה". וכמדוי' דהכי נתברר לי במקור הדברים.

כז. **סק"ל. לשון הרמ"א, "אבל מלח שהיה דק מתחלה ונתבשל ונעשה פתיתין מותר לחתכו בסכין כמו שחותך הפת".** צ"ב תיפו"ל דלא הוי גי"ק עי' תשו' רעק"א ס"י כ' שהביא מכאן, ועי' תק"ד סק"ה. ועי' להלן סקל"א ויל"ע אם דמי ל"אוכלין".

סעיף ט'

כח. **סקל"א.** עי' נשמ"א י"ז – ב' טעם אחר בארוכה (ולפו"ר לא הבינותי משכ"כ החזו"א סוף ס"י נ"ז שדבריו כעין דברי החי"א, וראיתי מעירים שבתשו' רעק"א מבו' דלא כחי"א וחזו"א). ודברי המשני"ב צ"ב שהרי התרוה"ד פשיטא ליה דבהמה אינה גידולי-קרקע.

כט. **סקל"ג.** עי' חזו"א (ד"ה ס"י שכ"א) שהקשה סתירה מלקמן סקל"ד. וכונתו דהט"ז (ס"י שכ"ד סק"ד) והגר"א (כאן) מעולם לא פקפקו על הסברא האי שכתב התרוה"ד (עי' להלן בסמוך). אבל צל"ע מלשון ביהגר"א שכתב שהתרוה"ד לא סמך על הסברא האי, וגם לא ידענא כונת הגר"א במש"כ "עייין ב"ה".

ל. **שם.** תוכן דברי התרוה"ד תשוי נ"ו: עפ"י תוסי' ורמב"ם י"ל דכל שאין הדרך לטווחו כיון שראוי לאכילה לית ביה משום טווחו, אמנם היראים כתב שיש טחינה בפירות והמרדכי מתיר בלחם משום אין טווחו אחר טווחו ואף שראויים לאכילה, מ"מ נראה ואיכא למימר דבשר שאני כיון שאינו גידולי-קרקע, ואף דבמעמר פליגי אביי ורבא אם איתיה רק בגידולי-קרקע, לענין טווחו י"ל דכו"ע מודו כיון דאין שייך בהם טחינה כ"כ, אמנם לחתוך בשר חי דק-דק לפני עופות אסור כיון שאין הבשר ראוי לאכילה, [ואיכא למימר דסברת התוסי' בשאר אוכלין משום דאי בעי היה אוכלו כמו שהוא], ועומד עבור עופות ולא לכלבים ושאר חיות, [ויש גם לדון מצד האיסור ד"שוויי אוכלא" וצ"ע], אבל בשר מבושל מותר לחותכו גם עבור מי שאינו יכול ללעוס, דאזלינן בתר רובא דעלמא. (יעו"י מה שהאריך בנשמ"א י"ז-ב' הנ"ל)

לא. **שם.** שמעתי להקשות על התרוה"ד שנקט דאין טחינה אלא בגי"ק, משיטת היראים דחולב משום טווחו.

לב. **שם.** העירני הרה"ג רב"ד שליט"א דלא מצינו מקור דגם בדבר שאין שייך בו מלאכה ייאסר מצד "דרך חולי". (ואי"כ ילי"ע גם לענין "טווחו אחר טווחו" ע"י בה"ל סי"ב ד"ה לפרר).

סעיף י'

לג. **סקל"ו.** תוכן דברי הריב"ש סי' קפ"ד (הנוגע לענינו). השואל נסתפק (לענין לגרוד הגבינה ב"מורג חרוץ"), אם בכלי המיוחד לטחינה אסור מדאורייתא או מדרבנן, ואם אסור אפי' לאלתר להרשב"א. (ונר' מדברי השואל, שהסמ"ג לא ס"ל כהרשב"א דמותר לפרר לאלתר, וגם אליבא דהסמ"ג נסתפק בדין גרידת הגבינה). **והריב"ש** כתב שדעתו נוטה לאיסור, ואפי' לאלתר להרשב"א הוי כבורר בנפה וכברה דחייב, "וכבר אסור שחיקת פלפלין בשבת אלא בקתא דסכינא דאיכא שינוי כדאיתא בפרק תולין וכמ"ש הר"ם ז"ל וז"ל הצריך לדוק כגון פלפלין וכיוצא בהם ליתן לתוך המאכל בשבת הרי זה כותש ביד הסכין בקערה אבל במכתשת חייב מפני שהוא טווחו וכו' ע"כ. **עכ"ד הריב"ש**. ולכ' כונתו דמשמע דכך הדין במשתמש בפלפלין לאלתר. ואי"כ מתבאר דגם בכתישה איתא להיתר דאלתר. ועי' חזו"א וצ"ע. (אמנם צריך לעי' אולי כונת הריב"ש כע"ד השואל להביא מפלפלין רק דוגמא לטחינה שאינה כטחינת קמח, שהרי בדברי השואל מבואר שהסתפק גם לשי' הסמ"ג אם גרידת הגבינה הוי איסור דאורייתא, וצ"ע. ומי"מ בביהגר"א סי"י בסו"ד מב' שלא פי' כן את הראיה מפלפלין אלא דמוכח משם שגם לאלתר אסור). ועוד יש להעיר דמוכח מהריב"ש דלא כהפסקי רי"ד (המובא בב"י סי' שכ"א) דקתא דסכינא הותר משום דהוי שינוי גמור, דלהריב"ש סגי שלא יהא כלי המיוחד לכך. אלא דצ"ב הטעם אמאי הקילו חז"ל בשינוי בעלמא.

לד. **שם.** מב' מהריב"ש דבגבינה לא אמרינן "אין טווחו אחר טווחו". וצ"ב הטעם (דהא פעולת הגיבון נעשית בידי אדם), ואפשר דכשמתקשית הוי "פנים חדשות", ואולי כלפי הגושים הקטנים שמתהוים בגבינה (לפני שמגבשים הכל לגוש אחד) איכא משום טווחו. וצ"ע. (וצ"ב מש"כ בבה"ל סעיף י"ב ד"ה לפרר). ועי' סברת ה"שביטת השבת".

לה. **שם.** המשנ"ב מבאר דין זה משום "דרך חולי". וצ"ע. ועי' נשמ"א י"ז-ב' בסופו (ולכ' לדבריו אסור לרסק ביצה בשינוי המזלג, ושמעתי מהגראד"ל שליט"א למעשה דלהמשנ"ב מותר, ושוב ראיתי ב"עטה אור" סי' ל"ו בהגהה בשם הגר"י שפירא שליט"א בשם החזו"א שהתיר בגלל "אין טווחו אחר טווחו" (עיי"ש שלולא זה הוי אסור להחזו"א, וצ"ע), ופשיטא דשאני מהתכת ברזל (שהקי' שם ב"עטה אור") כיון שההתקשות נעשית מאליה, ואולי באופנים מסוימים יש לדון, (עוד העירוני דזהו המצב הטבעי של ברזל), והמחצה"ש כתב בשם תו"ש דהשו"ע לשיטתו דבהמה אינה גי"ק ואוסר מהטעם השני בריב"ש אלא שרק בצירוף השי' שיש בזה משום טווחו. ועי' להלן בה"ל סי"ב ד"ה מידי, דלכ' דבריו סותרים אלא דמשמע דמחלק דשאני גבינה שאינה גי"ק. וצ"ע.

סעיף י"ב

לו. **סקל"ח.** תוסי' כתבו דדוקא סילקא, וצינו לריטב"א החדש דף עד: שם.

לז. **שם.** ילה"ע בדברי החזו"א לחלק בין חיתוך לכתישה.

לח. **סקל"ט.** בה"ל ד"ה לפני. עי' חזו"א מש"כ בפ"י כונת המג"א (דהרמ"א איירי באלתר, ומש"כ בהמשך "וכל זה" לא קאי אגרוגרות וחרובין לפני הזקנים, והמג"א העיר דהתוספתא איירי בריסוק ומי"מ דינא דהרמ"א אמת כיון דלא סמכינן אהיתירא דהרשב"א אלא בצירוף השי' דאין טחינה באוכלין או שי' הרא"ש וגרוגרות וחרובין לפני הזקנים שאני העירוני איך פי' החזו"א סו"ד המג"א דמשמע שלפני מי שיכול ללעוס שרי אם כונתו למשמעות לשון הרמ"א), מיהו עי' בהמשך דבריו שנסתפק אם אכן זוהי כונת המג"א (אבל מטעם אחר), וכתב שמ"מ הדברים נראין.

לט. **תוכן דברי "השואל" בתשובת הרשב"א.** השואל נסתפק אם מותר לפרר לחם לפני התרנגולין, דמצד שוויי אוכלא מותר וכדתנן מחתכין דלועין לפני הבהמה, אבל קשה הרי המחתיך סילקא חייב משום טווחו, ואם נאמר דדוקא בשאינו עושה לצורך היום אלא כדי לבשלו לערב וכלשון הרמב"ם "כדי לבשלו", (העירוני שכונתו דבישול לאו דוקא אלא כונת הרמב"ם שעושה לצורך מחר, ולפי"ז צ"ב ממה שהרשב"א לא כתב ע"ז מאומה) צ"ע איך נתיר מלאכה דאורייתא מפני עופות ובהמה. – גם מש"כ הרמב"ם אין מרסקין שחת וחרובין לפני הבהמה וכו' אבל מחתכין את הדלועין וכו' ואת הבהמה לפני הכלבים שאין טחינה בפירות, קשה וכו', ועוד הלא עיקר טחינה בפירות וחרובין עצמן פירות.

מ. **סקמ"א.** בדין "טחינה אחר טחינה", עי' חיי"א כלל י"ז סעיף ד' דיש ליהזר לאכול לאלתר, ובנשמ"א שם סי' ג'.

מא. סקמ"ה. החזו"א (הובא לעיל) נוקט שלענין ריסוק ליכא היתירא דלאלתר, והנה התוספתא הובאה בב"י בסוף דינא דפלפלין, וכשדן הב"י אם להרמב"ם אסור מדרבנן לחתוך ירק שאינו צריך לבשלו לא הזכיר כלל שמהתוספתא מבו' דאסור, וצ"ל דס"ל דאין להשוות חיתוך לריסוק (עכ"פ לענין זה).

מב. שם. העירוני די"ל דמוכח ממנ"פ מהמשנה "מחתכין את הדלועין לפני הבהמה" חד משלוש היתרים, או חתיכות גדולות קצת או לאלתר או ראוי לאכילה.

(ציינו ל"דבר-אברהם" ח"א סי' כ"ד אות ד').

לע"נ ר' דב ב"ר שניאור זלמן ז"ל נלביע ב"י מרחשון תשי"ע ולע"נ מרת עדינה ב"ר בנימין ע"ה נלביע טו כסלו תשי"ע ולע"נ מרת גיטל ב"ר משה דוד נלביע י"ב טבת תשי"א ולע"נ ר' אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל נלביע כו טבת תשי"ע ולע"נ ר' אלימלך ב"ר שלום ז"ל נלביע כ"ו טבת תשי"ח ולע"נ ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל נלביע לו שבט תשי"ג ולע"נ ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל נלביע ה ניסן תשי"ט ולע"נ הג"ר אליעזר יעקב חיים בהג"ר ברוך יוסף נלביע י"ד ניסן תשי"א ולע"נ ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר ז"ל נלביע י"ח אייר תשי"ט ולע"נ מרת מרים (מליה) ב"ר יעקב הלוי ע"ה נלביע י"א סיון תשי"א

* * *

נא להעתיר בתפילה ולעורר רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן רייץ, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה (בגור הישיבה הס' שנפצע קשה בתאונת דרכים) ולרפואת הרב יאיר בן זעלדע פייגע, ור' יצחק בן איטה בריינא לרפוי"ש בתושחי

e-mail

zichronmeir@shtaygen.co.il

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבודקה

מקום הלימוד: בית-המדרש סלבודקה – דרכי-אי"ש

רח' האדמו"ר מגור 16, זכרון-מאיר בני-ברק

טל. 050-4125547

כתובת למכתבים:

ת. ד. 557, בני-ברק 51104

Address for letters:

P. O. B. 557 Bnei Brak 51303 Israel

The bank's details for wire transfers

The first international bank of Israel Ltd.

Branch: pagi bnei-brak no: 188

Branch adres: 42, chazon ish st.

Bnei-brak 51511

Swift code: firbil1xxx

Iban: il 4505218800000435120

Name: kollel zichron meir

כתובת עמותת "בית יוסף קדימה" ת. ד. 722 קדימה 62920 (ביהמ"ד רח' מיימון 13), ע"ר 580447498

השיעור בכולל קדימה, יתקיים בס"ד ביום ראשון בשעה 5.00 אחה"צ

השיעור בהלכות שבת מתקיים בס"ד בביהמ"ד "דרכי אי"ש" במוצאי שבת קודש בשעה 9.00

הציבור מוזמן